De zinloosheid van gedwongen excuses

OPINIE

Door George Lichtveld

Aangewakkerd door de heersende tijdgeest van het Nieuwe Links waarin alles wat te maken heeft (of te maken heeft gehad) met vormen van maatschappelijke onderdrukking onder vuur komt te staan, staat ook de kwestie rond ons slavernijverleden sterk in het daglicht. Veel is te doen om de excuses die men verwacht dat onze ex-kolonisator denkt te moeten uitspreken over de verfoeilijke praktijken waar toentertijd de Hollandse ondernemers van de West Indische Compagnie (en daarna, vanaf 1791, van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden), zich schuldig aan hebben gemaakt als de dominerende factor op het gebied van de slavenhandel op het Amerikaanse continent.

Afgedwongen excuses zijn geen excuses, werkelijk gemeende excuses ontlenen immers hun aard en hun kracht aan het feit dat zij spontaan en oprecht berouw tonen over eigen menselijk falen. FOTO JEU OLIMPIO

Andere landen hebben toentertijd gepoogd de Hollandse slavenhandel over te nemen of daartegen te concurreren. Zo kregen de Italianen, Portugezen en Fransen achtereenvolgens een asiento (machtiging) van de Spaanse koning toegekend, maar konden geen van allen aan hun leverantieverplichtingen voldoen zonder Curaçao in haar operaties te betrekken. Zo belangrijk was het eiland voor de regionale slavenhandel, een handel die alleen kon plaatsvinden en gedijen doordat de leveranciers een categorie menselijke wezens beschouwden als niets anders dan puur verhandelbaar goed waardoor deze ongelukkigen ook daadwerkelijk als louter bezitbare voorwerpen werden behandeld. Een diepere menselijke vernedering bestaat gewoon niet.

Thans, mee dobberend op die wereldtrend van het Nieuwe Links, tracht men onder andere af te rekenen met alles wat maar naar maatschappelijke onderdrukking ruikt, waaronder ook met de nog steeds sluimerende nasleep van het koloniale verleden. Van onze ex-kolonisator wordt excuses geëist met daaraan gekoppeld herstelbetalingen.

Persoonlijk heb ik het concept van 'excuses eisen' nooit begrepen. Ik zal zelf nooit van iemand excuses eisen, niet alleen omdat ik het vernederend vind om gevoelsmatigheden jegens mijn persoon af te dwingen, maar ook omdat ik mijzelf niet belachelijk wil maken door mijzelf genoegdoening in te beelden, verkregen uit een hoogstwaarschijnlijk geveinsde vertoning. Aan dat zelfbedrog doe ik niet mee. Excuses behelzen een spijtbetuiging. Spijt is een gevoel en gevoelens laten zich niet afdwingen, ook niet via de rechter, mede omdat 'excuses' geen juridisch begrip is. Bovendien staat een afgedwongen excuus op gespannen voet met de vrijheid van meningsuiting.

Afgedwongen excuses zijn geen excuses, werkelijk gemeende excuses ontlenen immers hun aard en hun kracht aan het feit dat zij spontaan en oprecht berouw tonen over eigen menselijk falen. Neemt men de spontaniteit en oprechtheid weg, dan blijft er niets over. Hoe erg men dat ook vindt, het is het recht van elke boosdoener om zich niet schuldig te voelen. Een parallel mag worden getrokken met het fenomeen van het eisen van rectificatie, dat overigens wel rechterlijk gevorderd kan worden. Maar in al die gevallen waarin zich dat afspeelt, zal de rechter er nauwgezet op toe zien dat aan de veroordeelde gedaagde geen woorden in de mond worden gelegd; dit met het oog op zijn recht om een eigen andersluidende opinie er op na te houden. Op zijn eigen onverbeterlijke, horkerige manier maakt hufter Geert Wilders ons dat duidelijk.

Het hele geval rond het eisen van excuses voor het slavernijverleden wordt des te meer onwezenlijk wanneer door blijkbaar de groep van zwaar gekrenkten onder ons, zelfs vormen van vooroverleg, inspraak en planning wordt geëist voor de manier en de inhoud van de betuiging. Alsof spijtbetuiging een onderhandelbaar standpunt is. Terecht bestaat vanuit de Nederlandse optiek daar verzet tegen. Nederland beschikt zelfs in haar verfoeilijke hoedanigheid van ex-boosdoener, over de morele autonomie om al dan niet excuses aan te bieden en de vorm te bepalen waarin zulks naar haar mening (en gevoelens) dient te geschieden. Als de boosdoener niet die vrijheid wordt gegund, dan ontaardt dat al gauw in streling van onze ijdelheid; dit laatste zeker als wij menen die kans te kunnen grijpen om superieur en hooghartig in het midden te laten of wij zullen vergeven of niet (de premier van Sint Maarten heeft reeds verkondigd dat niet te zullen doen).

Het excuus mag niet gebruikt worden als middel om Nederland nogmaals in een kwaad daglicht te stellen, het mag geen wraakactie zijn en ook niet bedoeld zijn als een genotsmiddel om pervers genoegen te ontlenen aan een moment waarop Nederland zich overgeeft aan zelfvernedering. Laat Nederland haar excuses uiten op de manier zoals zij dat wil en mocht hetgeen alsdan betuigd wordt ons niet volledig bevallen, then so be it. Het moet uiteindelijk enkel uitdraaien op vergeving en op een kijk hoe verder met elkaar door te gaan.

En wat de herstelbetalingen betreft, tast ik in het duister om welk 'herstel' het hier gaat. Gaat het om een vergoeding voor geleden schade (welke schade precies?), gaat het om smartengeld of om compenserende genoegdoening? Dat moet dan nader verklaard worden alsmede de hoogte van het bedrag van de schadevergoeding. In een videobericht hoorde ik een actievoerder vinden dat Nederland gehouden is om aan elke inwoner op het eiland ouder dan achttien jaar een bedrag van honderdduizend gulden te betalen. Hij legt echter niet uit waar die zonderlinge stelling op gebaseerd is. Ik ben er overigens van overtuigd dat er achter de schermen, in bepaalde circuits van actievoerders, allerlei gretige berekeningen worden gemaakt en argumenten worden bekokstoofd om hun herstelbetalings-claim op te baseren. De vereiste excuses moeten ons geen windeieren leggen, laten wij het maximale daaruit melken, deze gouden kans mogen wij niet aan ons voorbij laten gaan; zo denkt men blijkbaar.

Whatever is the case, ook op dit punt van de herstelbetalingen doe ik een beroep op eerlijkheid, eergevoel en eigenwaarde. Als het immers gaat om materieel herstel voor onze bewoners van het eiland dan mag ik er op wijzen dat de exkolonisator, sinds de invoering van het Statuut in 1954, stelselmatig en structureel heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van de eilanden van de Nederlandse Antillen. Gedurende de eerste periode gebeurde dit door middel van het bekostigen van de uitzending van Nederlandse deskundigen en vanaf 1962 via de financiering van meerjarenplannen. In 1962 werd het Centraal Bureau voor Welvaartzorg opgericht, hetgeen in 1980 werd omgedoopt in het Departement voor Ontwikkelingssamenwerking (Depos). Dit department bediende drie donoren: de Nederlandse regering, de EU en de UNDP, gezamenlijk hebben deze donoren voor miljarden guldens in de Nederlandse Antillen geïnvesteerd. Ook de stichting Ontwikkelingssamenwerking Nederlandse Antillen (Sona) heeft gedurende de periode van 2004 tot en met 2014 voor 1,6 miljard aan projecten op de eilanden gefinancierd. De donoren van Sona zijn tevens de Nederlandse regering en de EU.

Mede door deze ontwikkelingshulp behoren onze eilanden tot de meest welvarende eilandstaten in de regio. De eerlijkheid gebiedt dan ook om bij het aan de orde stellen van de betreffende herstelbetalingen deze, thans nieuw bedachte claim, te bezien vanuit het totale proces van de sociaal-maatschappelijke ontwikkeling welke reeds jaren aan de gang is en nog steeds gaande is, zoals blijkt uit het aangevochte Coho-concept. Nederland afschilderen als een voormalige uitbuiter die alleen voordeel uit ons heeft geput en ons verder aan ons lot heeft overgelaten, is een standpunt dat niet valt te verdedigen. De hypocriete activisten die dat oneigenlijke standpunt huldigen - gezellig keuvelend op de porch van hun eigen woning, genietend van een Black Label on the rocks en spareribs op de barbecue, willen maar al te graag uitwissen waar hun welstand mede aan te danken is, namelijk aan de nesteling van ons eiland in een koninkrijk dat uiteindelijk, na een lelijke start gedurende de koloniale tijd, toch in hoge mate heeft bijgedragen aan het herstel en de opbouw van onze samenleving tot op een welvaartsniveau waar menig ander land in de regio jaloers op kan zijn.